

STORTINGET

Innst. 158 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:21 S (2022–2023)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Alfred Jens Bjørlo om å ta læreryrket framover

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen legge fram en sak for Stortinget om mer variert praksis i lærerutdanningene og bedre oppfølging og veiledning av nye lærere i starten av karrieren.
2. Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med sletting av studielån for lærere til å omfatte også barnehagelærere og alle andre med godkjent lærerutdanning.
3. Stortinget ber regjeringen trappe opp innsatsen på etter- og videreutdanning av lærere, slik at flere søknader godkjent hos skoleeier kan innvilges.
4. Stortinget ber regjeringen følge opp anbefalingene i NOU 2022:13 knyttet til rett til veiledningsår for nytilsatte og karriereveier for lærere i skolen, og legge forslaget fram for Stortinget innen utgangen av 2023.
5. Stortinget ber regjeringen gjøre ordningene med offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d. bedre kjent i kommunenes oppvekstenheter.

6. Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag til sertifisering av lærere, med sikte på å innføre beskyttede titler for lærerstillinger.
7. Stortinget ber regjeringen legge fram en strategi for å styrke laget rundt læreren og eleven, slik at lærerne får mer tid til sine kjerneoppgaver, herunder å øke antallet helsesykepleiere i skolen.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Sigurd Myrvoll, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet, Maren Grøthe og Aud Hove, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Kunnskapsminister Tonje Brenna har uttalt seg om forslaget i brev av 10. november 2022. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen viser til at det ble invitert til skriftlig høring i saken med mulighet for å komme med innspill innen 7. desember 2022.

Komiteen viser til at det er bred politisk enighet om at dyktige lærere er nødvendig for å sikre opplæring av god kvalitet på alle skoler i hele landet, og at tiltak for å satse på lærernes kompetanse og beholde kvalifiserte lærere i skolen er viktig for å sikre elevenes læringsut-

bytte og kunnskap. Komiteen viser til at forslagsstillerne peker på behov både for endringer i lærerutdanningen og tiltak for å gjøre læreryrket attraktivt, blant annet gjennom gode karrieremuligheter, lønnsbetingelser, arbeidsforhold og statusen til yrket.

Komiteen mener svak rekruttering til lærerutdanningene er bekymringsfullt, og at det er betydelige lokale variasjoner i utfordringer og muligheter for å rekruttere kvalifiserte lærere. Komiteen mener, i likhet med flere høringsinstanser, at arbeidet med å rekruttere, utvikle og beholde kvalifiserte lærere krever et bredt sett av tiltak, slik det også fremgår av kunnskapsoppsummeringen som forslagsstillerne refererer til.

Komiteen viser til at et offentlig utvalg nylig har framlagt en utredning, NOU 2022:13 Med videre betydning – Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole. Utvalget har vurdert hvordan systemet for kompetanse- og karriereutvikling skal gjøre læreryrket mer attraktivt ved å gi de ansatte flere muligheter for faglig utvikling i et livslangt læringsperspektiv med sikte på å utvikle barnehager og skoler som attraktive arbeidsplasser, også for unge mennesker som vurderer å velge en utdanning og et yrkesliv i barnehage eller skole.

Komiteen merker seg at statsråden har sendt rapporten på høring med frist 28. februar 2023, med ønske om å innhente ulike synspunkter på utvalgets forslag fra fagfolk i barnehagen og opplæringen, kommuner, fylkeskommuner, private eiere, partene, universiteter, høyskoler, fagskoler og andre aktører i sektoren før regjeringen konkluderer på hvilke nye tiltak og endringer som er aktuelle. Komiteen imøteser dette og mener både rapporten og den pågående høringen vil være viktig for det videre arbeidet med å utvikle et nytt system for etter- og videreutdanning for alle ansatte i barnehage og skole.

Når det gjelder omtale av de øvrige forslagene som fremmes i representantforslaget, viser komiteen til statsrådens svarbrev og de respektive representantenes merknader i denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at det viktigste for barn og unges læring, mestring og trivsel er at de møter kvalifiserte lærere som har tid til å se den enkelte eleven. Disse medlemmer velger å ikke kommentere de ulike forslagene i representantforslaget, men viser til at regjeringen, gjennom Hurdalsplattformen, har varslet at lærermangelen skal møtes med en bred satsing på å rekruttere, utdanne og beholde kvalifiserte lærere.

Disse medlemmer vil påpeke nødvendigheten av at alle tiltak som igangsettes, må være kunnskapsbaserte, og viser i den forbindelse til uttalelsen fra statsråden der hun redegjør for igangsatt arbeid. Blant annet

gjelder dette tiltak for å ivareta det faglige handlingsrommet i lærerutdanningene og en evaluering av grunnskolelærerutdanningene. Regjeringen vil, som varslet i Hurdalsplattformen, arbeide med å gjøre lærerutdanningene mer praksisnære og relevante. Disse medlemmer viser for øvrig til den varslede stortingsmeldingen om profesjonsutdanningene med vekt på blant annet lærerutdanningene.

Disse medlemmer mener det er viktig at utviklingen av kvalitet i praksis gjøres i dialog med partene. Derfor videreføres strategien Lærerutdanning 2025 og dialogen med partene om praksis i lærerutdanningene gjennom Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling. Disse medlemmer vil for øvrig nevne satsingen på kvalitetsutvikling av praksis i lærerutdanning som det er bevilget midler til over statsbudsjettet, kanalisert til et partnerskapssamarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjonene og praksisfeltet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen Solberg investerte i lærerne og løftet lærernes status ved å innføre femårig mastergrad, gi et massivt tilbud innen etter- og videreutdanning og innføre kompetansekrav for lærerne. Regjeringen Solberg innførte videre nye karriereveier for lærerne gjennom lærerspesialistordningen, samt styrket veiledningsordningen for nyutdannede nytilsatte lærere.

Disse medlemmer viser til at det har blitt over 5 000 flere kvalifiserte lærerårsverk i norske klasserom siden 2013. Det viktige arbeidet med å gjøre læreryrket attraktivt må fortsette. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg sitt mål var at alle lærere skulle ha fordypning i fagene de underviser i, noe forskning viser er viktig for at elevene skal lære mer.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg gjennomførte en historisk satsing på videreutdanning og prioriterte norsk, matematikk og engelsk, hvor det har vært forsterkede kompetansekrav for å undervise. Disse medlemmer viser til at det i perioden 2013 til 2021 ble gitt nærmere 50 000 lærere tilbud om videreutdanning. Brukerundersøkelser viser at lærere som har tatt videreutdanning, mener at de har blitt bedre til å undervise, og at elevene lærer mer.

Disse medlemmer er enige i at elevene skal møte kvalifiserte lærere i klasserommet, og mener arbeidet regjeringen Solberg startet med å løfte lærernes status og sørge for gode karriereveier må fortsette. Disse medlemmer mener derfor det er viktig å videreutvikle arbeidet med kompetansekrav for lærerne og fortsette å satse på etter- og videreutdanning. Disse medlemmer mener det er naturlig å avvente innspillene som kommer til NOU 2022:13 Med videre betydning, før en beslutter videre vei for etter- og videreutdanning av lærere, veiledningsår for nytilsatte og karriereveier

for lærerne i skolen. Det vil også være en naturlig oppfølging i arbeidet med opplæringsloven.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at forslagene er viktige i en tid hvor skolen mangler lærere og rekrutteringen til lærerstudiet er fallende.

Komiteens medlem fra Venstre viser til forslaget og mener det er behov for å tenke nytt for å ta læreryrket framover. Dyktige lærere er det viktigste for å sikre opplæring av god kvalitet på alle skoler i hele landet. Å satse på lærerne er derfor å satse på elevene og på kunnskap. For å sikre nok dyktige lærere i skolen må både lærerutdanningen og læreryrket gjøres attraktive gjennom gode karrieremuligheter, lønnsbetingelser og arbeidsforhold samt høy status.

Dette medlem viser til at det har vært en jevn vekst både i antallet søkere som hadde lærerutdanningene på første plass, og på antallet søkere som fikk tilbud om studie plass på lærerutdanningene fra 2013 og fram til 2019/2020. I denne perioden økte også antallet studenter med tilbud om plass på lærerstudiene sammenliknet med det totale antallet studenter med tilbud om studie plass. Siden har tallene gått ned, og i 2022 har fallet i begge vært markant. Dette medlem er glad for at det var en slik god trend i søkertallene lenge, men er bekymret over at utviklingen har snudd de siste årene.

Dette medlem mener at for å ta læreryrket framover må det jobbes langs flere spor samtidig, både med lærerutdanningen og overgangen til læreryrket, med mulighetene for videreutdanning og karriere i læreryrket, med statusen til yrket i samfunnet og ikke minst med innholdet i yrkeshverdagen til lærerne.

Praksis og veiledning av nyutdannede lærere

Komiteen viser til at regjeringen har varslet en stortingsmelding om profesjonsutdanningene, herunder lærerutdanningen, og ser fram til behandlingen av denne. Samtidig er det satt i gang arbeid med en evaluering av grunnskolelærerutdanningene av NOKUT og arbeid med å gjøre rammeplanene for lærerutdanningene mer overordnet. Evalueringen og det påbegynte arbeidet med rammeplanene danner et godt utgangspunkt for å legge til rette for mer variert praksis i lærerutdanningene.

Komiteen viser til at Skolenes landsforbund i sitt høringsinnspill peker på behovet for å motvirke det såkalte «praksissjokket» i møte med arbeidshverdagen som lærer, og at innholdet i lærerutdanningene må forberede lærerstudentene på de praktiske sidene ved yrket hvis vi skal lykkes med å få flere utdannede lærere til å forbli i skolen. Også Utdanningsforbundet peker i sitt høringsinnspill på viktigheten av praksisopplæringen, og at denne omfatter alle deler av læreryrket.

Komiteen mener det kan være fornuftig å se nærmere på kvaliteten på praksis i lærerutdanningen og vurdere eventuelle forbedringspunkter. Komiteen viser til at dette er en del av den nasjonale strategien for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene, Lærerutdanning 2025. Komiteen mener det vil være naturlig å vurdere dette i det videre arbeidet med å revidere den nasjonale strategien

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for mer variert praksis i lærerutdanningene og sikre bedre oppfølging og veiledning av nye lærere i starten av karrieren, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener en mer variert praksis i lærerutdanningene vil gi lærerstudenter en bredere forståelse for forskjellige undervisningsmetoder og pedagogiske tilnærminger, noe som vil gjøre dem bedre rustet til å tilpasse seg ulike læresituasjoner og elevers behov. Bedre oppfølging og veiledning av nye lærere i starten av karrieren vil øke sjansene for at de vil bli mer selvsikre og trygge i sin rolle som lærer, samt øke kvaliteten på undervisningen de gir. Dette medlem mener strukturert oppfølging og veiledning av nye lærere vil bidra til å holde dem i yrkesgruppen, og dermed redusere frafall og turnover i lærerstanden.

Videre mener dette medlem at bedre oppfølging av nye lærere kan bidra til å fremme en kultur for kontinuerlig læring og utvikling, noe som vil være positivt for både lærerne og elever. Mer variert praksis i lærerutdanningen kan gi bedre lærerkompetanse og dermed bidra til økt kvalitet i norsk skole. Dette medlem støtter forslaget.

Sletting av studielån

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det parallelt med innføringen av den femårige masterutdanningen høsten 2017 ble innført en ordning med avskrivning av studie gjeld for dem som tar grunnskole- og lektorutdanning, og særlige ordninger for dem som tar jobb som lærer i Nord-Norge. Ordningen er målrettet mot studenter som startet femårig utdanning fra og med studieåret 2017–2018, og de første studentene som ble omfattet av denne ordningen, vil få slettet gjeld fra og med 2025 etter utdanning og tre års arbeid. Disse medlemmer viser til at å utvide denne ordningen vil ha en betydelig kostnad, og at det er usikkert om det er et målrettet tiltak. Disse medlemmer vil av den grunn stemme imot forslaget.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at ordningen med sletting av studielån er vellykket, og at det kan være

gode grunner til å utvide ordningen til å omfatte blant annet barnehagelærere.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede utvidelse av ordningen med sletting av studielån for lærere til å også gjelde barnehagelærere og andre grupper, og komme tilbake til Stortinget med sak på egnet vis.»

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener at det trenges en bred diskusjon om hvilke tiltak som kan være mest treffsikre og hensiktsmessige for å øke attraktiviteten til læreryrket og arbeidet med barn og unge. Dette medlem vil også vise til at forslaget om å utvide ordningen med sletting av studielån vil kunne ha store budsjettmessige konsekvenser, og dette medlem er av den oppfatning at forslaget bør sees på i forbindelse med arbeidet med neste statsbudsjett, med tilhørende utredning av mulig innretning og kostnadene dette vil medføre.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at forslaget støttes av blant annet KS, Skolenes landsforbund og Utdanningsforbundet. En utvidelse av ordningen med sletting av deler av studielånet vil kunne bidra til at flere nyutdannede lærere velger læreryrket. Kombinert med en bedre overgang mellom studiet og yrkeslivet og veiledning av nye lærere i starten av karrieren vil dette kunne gjøre at flere også blir værende i yrket på lengre sikt. Dette medlem vil påpeke at forslaget gjelder alle med godkjent lærerutdanning, noe som omfatter blant annet barnehagelærere og yrkesfaglærere.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med sletting av studielån for lærere til å omfatte også barnehagelærere og alle andre med godkjent lærerutdanning.»

Dette medlem vil subsidiært støtte forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt om sletting av studielån.

Etter- og videreutdanning

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at med Høyre og Fremskrittspartiet i regjering fikk nesten 50 000 lærere tilbud om videreutdanning. Disse medlemmer mener det er riktig og bra at flest mulig får mulighet til å ta etter- og videreutdanning, det er viktig å være oppdatert og ha den rette kunnskapen og kompetansen. I likhet med forslaget om sletting av studielån mener disse medlemmer at dette forslaget må utredes videre for å få mest mulig treffsikre tiltak, og vil komme tilbake til et

eventuelt behov for økt bevilgning i forbindelse med behandlingen av neste statsbudsjett.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at det i dag er behov for etter- og videreutdanning av lærere, dette er gunstig både for eleven og for læreren. Samtidig vil disse medlemmer påpeke at slik etterutdanning må gjøres uten egenandel for å sikre at alle har muligheten til å benytte seg av etterutdanning.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en rett til etter- og videreutdanning for lærere. Dette skal gjøres uten egenandel.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til at en opptrapping av innsatsen på etter- og videreutdanning av lærere vil kunne bidra til at også lærere med lærerutdanning kan få et tilbud om videreutdanning. Dette medlem er enig i at det er viktig å se hen til oppfølgingen av NOU 2022:13, men det er samtidig viktig at satsingen på videreutdanning for lærere videreføres til et eventuelt nytt system er på plass.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen trappe opp innsatsen på etter- og videreutdanning av lærere, slik at flere søknader som er godkjent hos skoleeier, kan innvilges.»

Veiledningsår og karriereveier

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener det er viktig å opprettholde trykket på etter- og videreutdanning av lærere og skoleledere, slik at dette både kan bidra til at flere kan sikre seg nødvendig kompetanse til å undervise i skolen, og at lærere som allerede har denne kompetansen, kan få tilbud om relevant faglig påfyll. Dette medlem vil komme tilbake til behovet for flere tiltak ved en senere anledning.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at forslaget ikke handler om å forskuttere høringsprosessen knyttet til NOU 2022:13 som statsråden bruker mye tid på i sin uttalelse om forslaget, men om at regjeringen skal følge opp utredningen og raskt komme tilbake til Stortinget med et forslag til et nytt og helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge opp anbefalingene i NOU 2022:13 knyttet til rett til veiledningsår for nyttil-

satte og karriereveier for lærere i skolen, og legge forslaget fram for Stortinget innen utgangen av 2023.»

Offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d.

Komiteen er positiv til å gjøre ordningene med offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d. bedre kjent i kommunenes oppvekstenheter. Flere av høringsinnspillene peker på behovet for dette for å sikre at en får forskning som er arbeidslivsrelevant.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at KS, Tekna og Universitets- og høyskolerådet støtter forslaget. En bedre bevisstgjøring av offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d. i kommunenes oppvekstenheter er viktig for å sikre at man får forskning som er arbeidslivsrelevant, og som sikrer at arbeidsplassene bygger internkompetanse som de kan høste av i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre ordningene med offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d. bedre kjent i kommunenes oppvekstenheter.»

Sertifisering av lærere og beskyttet lærertittel

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil jobbe for å gjøre læreryrket mer attraktivt, både for å utdanne flere og beholde de nåværende i læreryrket. Dette medlem vil også vise til den lange rekken av tiltak som Fremskrittspartiet var med på å innføre og styrke i regjering i tidsperioden 2013 til 2020, herunder satsingen på etter- og videreutdanning. Dette medlem mener også at man må se til Finland og andre land som har lykket med å øke statusen til læreryrket for inspirasjon. Dette medlem mener imidlertid at det er behov for økt kunnskap for de fullstendige konsekvensene av tiltaket som her foreslås, herunder hvordan det påvirker lærerressurser som har sin kompetanse fra annen erfaring enn lærerstudiet, og vil i denne omgang derfor ikke stemme for dette forslaget.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det er særdeles viktig at alle elever blir undervist av en lærer som er lærerutdannet. Dette medlem viser her til Sosialistisk Venstrepartis forslag i trontaledebatten i 2022 om å lovfeste elevenes rett til lærerutdannede lærere. Dette medlem mener at elevene trenger en sterkere lovfestet rettighet til å ha utdannede lærere i alle fag. En sertifiseringsordning er en forenklet løsning som dette medlem ikke mener vil ha noen reell effekt. Dette medlem viser til at det er viktigere å sikre elevene en lovfestet rett til å bli undervist av lærere med lærerutdanning.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at statsråden i sin uttalelse om representantforslaget skriver at det finnes andre og bedre måter å løfte lærernes status og sikre at lærere har nødvendig kompetanse enn å innføre en sertifiseringsordning og beskyttede titler, uten å komme med noen alternative forslag. Dagens rapportering i Grunnskolens informasjonssystem (GSI) på hvor mange som er i en undervisningsstilling og som ikke oppfyller kompetansekravene i opplæringsloven, er ikke det samme som en oversikt over hvem som jobber i slike stillinger uten godkjent lærerutdanning. Kommunene og skolene kan skjønnsmessig anse at en person oppfyller kompetansekravene etter dagens opplæringslov selv om vedkommende ikke har fullført en av lærerutdanningene.

Dette medlem deler ikke oppfattelsen av at en sertifiseringsordning vil måtte være byråkratiserende og dyrt. I prinsippet kan det gjøres veldig enkelt, og dette kunne man ha fått klarhet i dersom regjeringen var villig til å utarbeide et forslag for Stortinget med tilhørende utredninger og høring.

Dette medlem deler synet som kommer fram i flere av høringsvarene om at forslaget bør utredes videre, herunder hvordan ordningen skal forholde seg til de som ansettes på vilkår etter opplæringsloven § 10-6a, hvilke krav som eventuelt skal stilles til de som har fått sertifiseringen, om den bare skal innføres for nyutdannede lærere som i Sverige, og hvordan en slik ordning kan administreres.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag om sertifisering av lærere, med sikte på å innføre beskyttede titler for lærerstillinger.»

Laget rundt læreren og eleven

Komiteens medlemmer fra Høyre støtter forslaget om en strategi for å styrke laget rundt læreren og eleven, slik at lærerne får mer tid til sine kjerneoppgaver, herunder å øke antallet helsesykepleiere i skolen. Disse medlemmer viser til at en må sikre god tilgang på helsesykepleiere, gjerne gjennom supplerende digitale tilbud. Disse medlemmer mener også at det kan vurderes innføring av tverrfaglige innsatsteam, og at kommunene kan dele erfaringer om hvordan dette kan organiseres på best mulig måte.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt er opptatt av å styrke laget rundt eleven og ser også viktigheten av å ha ulike yrkesgrupper inn i skolen i tillegg til lærere og helsesykepleiere. Disse medlemmer mener det er et stort problem at det i dagens skole er for få ansatte. Mangelen på nok folk i skolen rammer elevene aller hardest, men det kan også være en grunn til at flere lærere blir utbrente. Disse

medlemmer viser til at mangelen på ansatte i dagens skole bidrar til at læreren ikke får nok tid til sine kjerneoppgaver, det bidrar også til at hver enkelt elev ikke får nok oppfølging. Disse medlemmer mener at trengs flere ansatte med forskjellige kompetanser i skolen og laget rundt eleven i tillegg til helsesykepleiere. Andre yrkesgrupper slik som spesialpedagoger og miljøarbeidere er også viktige for å ivareta elevene. Disse medlemmer viser til Utdanningsforbundets høringsinnspill, som peker på at laget rundt eleven må bestå av flere yrkesgrupper.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener økt tilstedeværelse av helsesykepleiere i skolen kan bidra til å forbedre elevenes helse og velferd, noe som kan ha en positiv innvirkning på deres læring og utvikling. Helsesykepleiere i skolen kan også hjelpe lærerne med å identifisere og håndtere elever med helseproblemer, noe som kan bidra til å redusere sykefravær og øke tilstedeværelsen i skolen. Dette medlemmer mener også at det trengs økt fokus på psykisk helse som del av helsetilbudet på skolen. Dette medlemmer mener en strategi for å styrke laget rundt lærerne og elevene kan bidra til å øke trivselen og læringen for elever og kan ha en positiv innvirkning på hele skolemiljøet. Dette medlem støtter på bakgrunn av dette forslaget.

Komiteens medlem fra Venstre viser til kunnskapsoppsummeringen fra Universitet i Stavanger for Kunnskapsdepartementet, der ulike faktorer for å rekruttere og beholde lærere i skolen belyses. I rapporten heter det:

«Det aller viktigste arbeidet med å beholde lærere i barnehage og skole foregår i barnehagen og skolen. Arbeidsmiljø, opplevelse av kommunikasjon med og støtte fra ledelse, godt kollegaskap, opplevelse av mestring og glede i å være sammen med barn og elever er alle faktorer som gjør at lærere blir i jobben. Når arbeidsoppgavene blir for mye til å håndtere og både opplevelse av mening og nytte og å bli verdsatt minsker, da er faren for oppsigelser større.»

Dette medlem deler dette synet. God ledelse av skolen, støtte fra ledelsen og kollegaer i arbeidet som lærer og tid til å utøve fagprofesjonen sin i lærerstillingene er en svært viktig del av løsningen for både en god skole for elevene og en attraktiv arbeidsplass for lærere.

Dette medlem viser til at det er mange store utfordringer som barn og unge tar med seg inn i skolen, blant annet psykiske lidelser, vanskelige levekår og familieforhold. Å gi barn og unge i vanskelige situasjoner en god og tilrettelagt opplæring er en krevende oppgave i seg selv. Selv om lærere ofte er viktige voksenpersoner i elevenes liv og har ansvar for det brede samfunnsmandatet til skolen, er det andre deler av det of-

fentlig finansierte tjenestetilbudet som må inn for å bistå barn og unge med ikke-pedagogiske utfordringer som kommer i veien for opplæringen. Det er avgjørende at helsetjenesten, pedagogisk psykologisk tjeneste, barnevern, miljøarbeidere og andre tilbud har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å ivareta deres behov. Når slike tjenester svikter, vil det først og fremst ramme barn og unge selv, men det skaper også økt press på lærere og andre yrkesgrupper som står nær barnet. En strategi for å styrke laget rundt barn og unge må derfor belyse hvordan ulike offentlige tjenester kan videreutvikles og samarbeide for å gi et bedre tilbud til elevene, hjelpe lærerne og spare ressurser.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for å styrke laget rundt læreren og eleven slik at læreren får bedre tid til sine kjerneoppgaver og eleven får tettere oppfølging, herunder øke antall ansatte og styrke samarbeidet mellom faginstanser og få flere yrkesgrupper med helse- og sosialfaglig kompetanse inn i skolen».

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gjøre ordningene med offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d. bedre kjent i kommunenes oppvekstenheter.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede utvidelse av ordningen med sletting av studielån for lærere til å også gjelde barnehagelærere og andre grupper, og komme tilbake til Stortinget med sak på egnet vis.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen innføre en rett til etter- og videreutdanning for lærere. Dette skal gjøres uten egenandel.

Forslag fra Venstre:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med sletting av studielån for lærere til å omfatte også barnehagelærere og alle andre med godkjent lærerutdanning.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen trappe opp innsatsen på etter- og videreutdanning av lærere, slik at flere søknader som er godkjent hos skoleeier, kan innvilges.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen følge opp anbefalingene i NOU 2022:13 knyttet til rett til veiledningsår for nytilsatte og karriereveier for lærere i skolen, og legge forslaget fram for Stortinget innen utgangen av 2023.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag om sertifisering av lærere, med sikte på å innføre beskyttede titler for lærerstillinger.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:**I**

Stortinget ber regjeringen legge til rette for mer variert praksis i lærerutdanningene og sikre bedre oppfølging og veiledning av nye lærere i starten av karrieren, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

II

Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for å styrke laget rundt læreren og eleven slik at læreren får bedre tid til sine kjerneoppgaver og eleven får tettere oppfølging, herunder øke antall ansatte og styrke samarbeidet mellom faginstanser og få flere yrkesgrupper med helse- og sosialfaglig kompetanse inn i skolen.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 17. januar 2023

Hege Bae Nyholt

leder

Maren Grøthe

ordfører

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref
2022/3995

Vår ref
22/5002-

Dato
10. november 2022

Representantforslag 21 S (2022-2023) Om å ta læreryrket framover

Regjeringen vil at alle barn, unge og voksne skal få et pedagogisk tilbud og opplæringstilbud der de trives, utvikler seg, lærer og opplever mestring. Dette forutsetter at de blir møtt av kvalifiserte, kompetente og trygge lærere hver dag, og at vi har en jevn og god rekruttering til lærerutdanningene.

Jeg registrerer at Solberg-regjeringen brukte til sammen 84 millioner kroner på ulike rekrutteringstiltak til lærerutdanningene mellom 2017 og 2021. Det var imidlertid færre studenter som startet på barnehagelærerutdanningen og grunnskolelærerutdanningene i 2017 enn i 2021. Dette til tross for at det i samme periode var en vekst i antall studenter i Norge med 11 prosent.

Svak rekruttering til utdanningene er bekymringsfullt. Vi trenger å tenke nytt både om lærerrollen, lærernes arbeidssituasjon og om lærerutdanningene i årene fremover, slik regjeringen varsler i Hurdalsplattformen. Det er i dag flere nasjonale tiltak som hver for seg og sammen skal bidra til å rekruttere og beholde lærere, blant annet tilbud om videreutdanning, tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling og veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere. Mye tyder på at disse tilbudene ikke er tilstrekkelig for å rekruttere og beholde flere lærere, og jeg vil derfor gjennomgå og vurdere tiltak og ordninger fremover.

I dette arbeidet er NOU 2022: 13 *Med videre betydning* viktig. Utvalget foreslår et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling med følgende elementer: én tilskuddsordning for barnehage- og skoleutvikling, justeringer i videreutdanningstilbudet, rett til et introduksjonsår for nyutdannede lærere og et system for karriereveier. NOU-en er nå på høring med frist 28. februar 2023. Utdanningsdirektoratet vil arrangere regionale høringskonferanser for å

informere om og drøfte forslagene i rapporten. Jeg registrerer at representantene ønsker å konkludere rundt flere av utvalgets forslag allerede nå. Det er imidlertid viktig for meg å få synspunkter på utvalgets forslag fra fagfolk i barnehage og opplæringen, kommuner, fylkeskommuner, private eiere, partene, universiteter, høyskoler, fagskoler og andre aktører i sektoren. Utredningen og høringsuttalelsene vil være et viktig utgangspunkt for regjeringens videre arbeid med å utvikle et nytt system for etter- og videreutdanning for alle ansatte i barnehage og skole, som etter planen skal være på plass i 2025.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at gode lærerutdanninger er sentralt for å rekruttere og beholde lærere. Derfor tar regjeringen tilbakemeldingene fra lærerstudentene på Studiebarometeret på alvor og fortsetter arbeidet med å utvikle kvaliteten på lærerutdanningene. Regjeringen vil blant annet gjøre lærerutdanningene mer praksisnære og relevante.

I det følgende vil jeg kommentere hvert av forslagene fra representantene. Jeg har innhentet innspill fra forsknings- og høyere utdanningsministeren.

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge fram en sak for Stortinget om mer variert praksis i lærerutdanningene og bedre oppfølging og veiledning av nye lærere i starten av karrieren.

Svar:

Rammeplanene til lærerutdanningene slår allerede fast at praksis som lærerstudentene har i utdanningen skal ha progresjon, samt være veiledet, vurdert og variert. Nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanningene legger vekt på at praksis skal bidra til å utvikle bred kompetanse om lærerarbeidet, klasselærerledelse, kontaktlærerrollen, eleven og elevmangfoldet og skolen som organisasjon. Det vil si at institusjonene allerede har føringer om at praksis skal dekke alle deler av skolens virksomhet. Institusjonene har i samarbeid med barnehage- og skoleeiere ansvar for å oppfylle ambisjonene for praksis i rammeplanene og nasjonale retningslinjer. Jeg er klar over at det kan være krevende å gi variert praksis til lærerstudentene gjennom hele skoleåret i dag.

I tråd med Hurdalsplattformen, ønsker regjeringen å gjøre lærerutdanningene mer praksisnære og relevante. For å få det til, må vi arbeide kunnskapsbasert. Derfor evalueres nå grunnskolelærerutdanningene av NOKUT med forventet sluttdato i 2024, samtidig som regjeringen følger opp tidligere evalueringer. Regjeringen har også satt i gang arbeidet med en stortingsmelding om profesjonsutdanningene, med vekt på blant annet lærerutdanningene. Videre er det startet et arbeid med å gjøre rammeplanene for lærerutdanningene mer overordnede, noe som skal ivareta det faglige handlingsrommet for de som utdanner lærere.

Det er viktig at utviklingen av kvalitet i praksis gjøres i dialog med partene. Derfor videreføres strategien Lærerutdanning 2025, og jeg har sammen med forsknings- og høyere utdanningsministeren dialog med partene om praksis i lærerutdanningene gjennom Nasjonalt

forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling. Kunnskapsdepartementet fortsetter også satsningen på kvalitetsutvikling av praksis i lærerutdanning gjennom Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse og gjennom å bevilge midler over statsbudsjettet til partnerskapssamarbeid mellom universitet og høyskoler og praksisfeltet om praksis av høy kvalitet.

Når det gjelder bedre oppfølging og veiledning av nyutdannede lærere blir dette kommentert under forslag 4.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med sletting av studielån for lærere til å omfatte også barnehagelærere og alle andre med godkjent lærerutdanning.

Svar:

Ordningen med sletting av studiegjeld for lærere ble opprettet parallelt med innføringen av den femårige masterutdanningen høsten 2017. For å styrke rekrutteringen og bidra til at vi utdanner flere kvalifiserte lærere, er ordningen målrettet mot studenter som startet femårig utdanning fra og med studieåret 2017–2018. For at flere kvalifiserte lærere gjennomfører og tar seg jobb i skolen, er det også et krav for å få slettet gjeld om at den enkelte fullfører på normert tid og arbeider i skolen i tre av de første seks årene etter endt utdanning. De første studentene som dekkes av ordningen var ferdige sommeren 2022, og vil kunne få slettet gjeld i 2025.

Ordningen er rettet mot studenter som tar femårig utdanning, og nivået på gjeldsslette er tilpasset dette. Dersom ordningen skal utvides til å gjelde barnehagelærere eller andre med godkjent lærerutdanning, vil dette ha en betydelig kostnad. I tillegg må det utredes hvorvidt en slik endring vil påvirke incentivene i dagens ordning om at flere kvalifiserte lærere fullfører på normert tid og tar seg jobb i skolen.

I 2022 har det vært en betydelig nedgang i søkingen til barnehagelærerutdanningen. En vedvarende nedgang i søkingen til utdanningen kan gjøre det vanskelig å nå målet om at minst halvparten av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere, men en nedgang i ett enkelt år er ikke tilstrekkelig grunnlag for å innføre en ordning nå.

Barnehagelærere med 60 studiepoeng samisk omfattes av ordning for nedskrivning av inntil 50 000 kroner av studielånet. De som bosetter seg i tiltakssonen får slettet studielånet ytterligere. De som tar samisk barnehagelærerutdanning på fulltid, kan få 25 000 kroner i stipend per semester fra Sametinget.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen trappe opp innsatsen på etter- og videreutdanning av lærere, slik at flere søknader godkjent hos skoleeier kan innvilges.

Svar:

Regjeringen tar sikte på å utvikle et nytt etter- og videreutdanningssystem gjeldende fra 2025. Som vist innledningsvis vil jeg lytte til høringen og vurdere forslagene i NOU 2022: 13 *Med videre betydning* før jeg gjør store endringer i etter- og videreutdanningsordningene i barnehage og skole. Det helhetlige systemet for kompetanse- og karriereutvikling som foreslås i NOU-en har blant annet som mål at flere lærere og andre ansatte i barnehage og skole skal få tilbud om videreutdanning, og foreslår justeringer i organisering og finansiering som kan gjøre at flere søknader godkjennes.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen følge opp anbefalingene i NOU 2022: 13 knyttet til rett til veiledningsår for nytilsatte og karriereveier for lærere i skolen, og legge forslaget fram for Stortinget innen utgangen av 2023.

Svar:

Jeg viser til omtalen av oppfølgingen av NOU 2022: 13 *Med videre betydning* innledningsvis i brevet. Jeg ønsker, i motsetning til representatene, å lytte til høringsinnspillene før jeg konkluderer.

Det er store og krevende prosesser vi har foran oss. Jeg er derfor opptatt av at det må gjøres gode og grundige vurderinger i de ulike arbeidene og at vi må se disse i sammenheng, før vi kommer tilbake til Stortinget på en egnet måte. Jeg vil involvere og lytte til sentrale aktører og parter i de ulike prosessene. Dialog med partene om utvikling av karriereveier og videreutvikling av veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere og forankring i deres organisasjoner, er prosesser som vil og skal ta tid. Da får vi ordninger som har bred forankring og som kan stå seg over tid.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen gjøre ordningene med offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d. bedre kjent i kommunenes oppvekstenheter.

Svar:

Regjeringen har bedt Norges forskingsråd arbeide målrettet med å spre informasjon om ordningen offentlig sektor-ph.d. særlig rettet mot lærere de siste årene. Norges forskingsråd har blant annet gjort dette gjennom:

- møter i UHR-lærerutdanning, der dekaner og instituttledere fra hele landets lærerutdanninger er representert
- møter i Nettverket for desentralisert ordning for kompetanseutvikling, der representanter fra fylkeskommuner og skoleeiere, lokale universiteter og høyskoler deltar
- relevante utlysninger i FINNUT om Samarbeidsprosjekter ved grunnskolelærerutdanningene og Innovasjonsprosjekter i offentlig sektor
- nyhetssak om lærerprosjektene via Utdanningsforbundet sine kanaler

Kunnskapsdepartementet har også bedt Norges forskingsråd toppfinansiere skoleeiers stipendandel for å gjøre det enklere for skoleeierne å delta i ordningen. Dette ble gjort for å styrke rekrutteringen, og 14 av 16 av stipendiatstillingene som var øremerket lærere, er nå besatt. Når den øremerkede ordningen bortfaller, kan lærere søke i den generiske ordningen på lik linje med andre ansatte i offentlig sektor. Erfaringene og strukturen fra den øremerkede ordningen vil være nyttig i oppfølging av fremtidige lærer-stipendiater som tar offentlig sektor-ph.d.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag til sertifisering av lærere, med sikte på å innføre beskyttede titler for lærerstillinger.

Svar:

Jeg deler forslagsstillernes bekymring over at en del elever får undervisning fra ansatte som ikke har lærerutdanning. Regjeringen er opptatt av å styrke læreres status og sikre god kvalitet i barnehager og skoler med flere kvalifiserte lærere. Dersom formålet med en sertifiseringsordning skal være å løfte læreryrkets status og sikre at lærere har nødvendig kompetanse, mener jeg dette kan gjøres på andre og bedre måter enn å innføre en sertifiseringsordning og beskyttede titler for lærerstillinger.

Læreryrket er allerede et lovregulert yrke i Norge gjennom kompetansekrav i opplæringsloven med forskrift. Jeg er enig med representantene i at lærerutdanning er viktig for å sikre god opplæring for barn, unge og voksne. I regelverket for tilsetning i undervisningsstillinger er det også lærerutdanning som er det klare utgangspunktet. Det er universiteter og høyskoler som skal sikre at kandidatene har den kompetansen som trengs for å være lærer i Norge. Etter opplæringsloven skal den som ansettes i undervisningsstilling i grunnskolen og i videregående skole ha relevant faglig og pedagogisk kompetanse. Dersom det ikke er søkere som oppfyller kompetansekravene, er det likevel mulig å ansette en annen søker midlertidig, som en unntaksordning. Denne muligheten er der for å sikre at elevene får opplæring.

I etterkant av lærerstreiken har jeg hatt møter med partene, og regelverket om ansettelse og kompetansekrav er ett av temaene som har vært tatt opp. Jeg vil vurdere endringer i disse reglene.

Representantene foreslår at skoler som benytter seg av unntaksordningen må rapportere årlig om hvor mange som er i en undervisningsstilling uten å ha godkjent lærerutdanning. Gjennom den årlige rapporteringen i Grunnskolens informasjonssystem (GSI) rapporterer skolene i dag på hvor mange som er i undervisningsstilling og som ikke oppfyller kompetansekravene i opplæringsloven. Videre innebærer forslaget fra representantene at skoler skal redegjøre for hvordan de jobber for å sikre at alle som ansattes i undervisningsstilling fullfører og består lærerutdanningen. Det er skoleeiers ansvar å ha riktig

og nødvendig kompetanse i sine skoler, og jeg har tillit til at de følger opp skoler som benytter seg av unntaksordningen.

Med en nasjonal sertifiseringsordning vil ansvaret og vurderingen av kompetansen til de som skal ansattes, flyttes fra skoleeiere til nasjonale myndigheter. Dette mener jeg vil være uheldig. Jeg er også usikker på om en sertifiseringsordning gir effekter som forsvaret det økte byråkratiet på den enkelte skole, med flere årlige rapporteringskrav og kostnader som en slik ordning medfører. Jeg er, som representantene også sier de er, opptatt av å heller redusere krav for å frigjøre mer tid til opplæring og oppfølging for elevene.

Det vil være svært komplisert og ressurskrevende å bygge opp og vedlikeholde et nasjonalt register for lærere. Det er flere typer lærerutdanninger i Norge og regelverket for tilsetting har endret seg gjennom årene. Det vil være krevende å finne ut hva slags undervisningskompetanse hver enkelt lærer har etter tidligere og gjeldende bestemmelser og lage et klassifiseringssystem for dette. Slik jeg forstår forslaget må det følges opp med en vurdering av kompetansen til hver enkelt lærer. En sertifiseringsordning kan sann sett gjenopplive "avskilingsdebatten" og skape stor usikkerhet i sektoren.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen legge fram en strategi for å styrke laget rundt læreren og eleven, slik at lærerne får mer tid til sine kjerneoppgaver, herunder å øke antallet helsesykepleiere i skolen.

Svar:

Barn og elever kan av ulike årsaker ha behov for ekstra støtte og oppfølging i kortere eller lengre perioder. Utfordringene som barna og elevene har er ofte sammensatte, og kan ikke løses hver for seg. Dette krever ekstra tilrettelegging og tidlig samordnet innsats fra ulike sektorer, forvaltningsnivåer, tjenester og profesjoner. Lærerne kan ikke og skal ikke løse alle utfordringer barn og elever står overfor i dag alene. Lærerne skal bruke sin pedagogiske kompetanse på sine kjerneoppgaver, og må få støtte fra andre tjenester og yrkesgrupper som med sin spisskompetanse kan hjelpe med de ulike utfordringene barna og elevene har.

Laget rundt barn og unge er et viktig tema i ungdomsmeldingen (stortingsmeldingen om 5.–10. trinn), og jeg vil dermed komme tilbake til Stortinget med en egen melding der dette temaet behandles senere i perioden. Det er dessuten et viktig tema i tillitsreformen, og vi arbeider nå med partene om hvordan vi kan få til en bedre oppgavefordeling i barnehagen og skolen.

Departementet er med andre ord i gang med å følge opp punktet i Hurdalsplattformen om å styrke laget rundt barnet og eleven, og den tidlige tverrfaglige innsatsen med blant annet barne- og ungdomsfaglig kompetanse, miljøterapeuter og styrket skolehelsetjeneste. Yrkesgruppene i laget rundt er viktige ressurser i barnehage, skole og SFO og de kan være et godt supplement og støtte til lærerne. Mitt inntrykk er imidlertid at det er noe tilfeldig hvilke yrkesgrupper som benyttes og hvordan de brukes, og at det varierer rundt omkring i landet. I

det videre arbeidet vil vi vurdere om vi har behov for mer kunnskap om disse yrkesgruppene og hvordan de brukes i barnehagen og skolen, og hvilke tiltak vi eventuelt bør sette inn for å styrke laget rundt barna og elevene.

Det er barnehage- og skoleeiers ansvar å vurdere hvilke fagressurser barnehagen og skolen trenger slik at alle barn, unge og voksne får et godt tilpasset opplæringstilbud. Jeg er opptatt av at barnehage- og skoleeier må ha handlingsrom og fleksibilitet til selv å beslutte hvilken kompetanse det er behov for i den enkelte barnehage og skole. Det handler også om at skolen skal være likeverdig. Et helt likt tilbud til alle gir ikke likeverdige muligheter. Utfordringene og behovene er ulike i ulike deler av landet. Det betyr ikke at staten ikke skal bidra. For å styrke kompetansen i laget rundt barna og elevene, er det blant annet satt i gang et kompetanseløft i spesialpedagogikk og inkluderende praksis for ansatte i barnehage, skoler, PP-tjenesten og andre relevante tjenester. Kompetanseløftet skal bidra til å sikre kommunene tilstrekkelig kompetanse til å forebygge, fange opp og følge opp alle barn og elever.

Med hilsen

Tonje Brenna

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur

